

Asia: VN/13551/2019

Valtioneuvoston periaatepäätös Kiertotalouden strategisesta ohjelmasta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausunto valtioneuvoston periaatepäätöksestä Kiertotalouden edistämiseksi Viite: Dnro VN/13551/2019

Kiitos mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston periaatepäätöksestä Kiertotalouden edistämiseksi.

Kiertotalous on ollut arkipäivää Suomen kaivosteollisuudessa jo usean vuoden ajan. Vesiä kierrätetään ja sivukiveä ja rikastushiekkaa käytetään mm. teiden ja patojen rakentamiseen sekä kaivostäyttöön. Lisäksi prosessissa muodostuvaa hukkaenergiaa otetaan talteen, minkä ansiota polttoöljyn käyttöä on voitu vähentää ja näin on vähennetty CO₂-päästöjä entisestään.

Parhailtaan on käynnissä suuri energiamurros, millä tavoitellaan hiilineutraalia yhteiskuntaa. Hallitusohjelmassa on asetettu Suomen tavoitteeksi hiilineutraali yhteiskunta vuoteen 2035 mennessä ja EU-tasolla Green Dealin tavoitteet ohjaavat päätöksentekoa. Yhtenä suurimmista edellytyksistä tavoitteisiin pääsyyn on liikenteen päästöjen leikkaaminen radikaalisti, sekä vihreään energiaan siirtyminen laajemmin.

Käsillä oleva energiamurros ja vihreään teknologiaan siirtyminen kymmenkertaistavat esimerkiksi koboltin, litiumin, nikkelin, kuparin ja alumiinin tarpeen vuoteen 2050 mennessä (Maailmanpankki). EU:n päästötavoitteet edellyttävät, että pelkästään Euroopassa myydään vuonna 2030 jo noin 5 miljoonaa sähköautoa. Kaivosteollisuuden tuotteet ovat välttämättömiä mm. tuulisähkön, aurinkopaneelien ja sähköautojen tuottamisessa. Suomella on ainutlaatuinen tilaisuus tuottaa energiamurroksessa tarvittavia mineraaleja ja nostaa jatkojalostusastetta. Tällä hetkellä Suomen

metallinjalostus on riippuvainen Suomen ulkopuolelta tuotavista rikasteista, kun noin 2/3 osaa jatkojalostettavista rikasteista tulee ulkomailta.

Kaivosteollisuus ry ehdottaa, että ohjelman seurannan indikaattoreihin lisätään tullin tilasto rikasteiden viennistä ja tuonnista.

Kiertotalousohjelman yhtenä tavoitteena on, että uusiutumattomien luonnonvarojen kulutus vähenee, ja uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käyttö voi kasvaa siten, ettei kotimaan primääriraaka-aineiden kokonaiskulutus vuonna 2035 ylitä vuoden 2015 tasoa. Vientituotteiden valmistukseen käytetyt luonnonvarat eivät kuitenkaan kuulu tavoitteen piiriin. Kaivosteollisuus ry tuo esiin nykyisen jo varsin tehokkaan metallien kierrätyksen ja sen, että uusiutumattomat luonnonvarat kiertävät paremmin ja tehokkaammin kuin uusiutuvat. Lisäksi tulee ottaa huomioon se, etteivät kiertotalouden tavoitteet saa olla kotimaisen jatkojalostusasteen noston tiellä. Koko mineraaliklusterin vaikutukset kansantalouteen ovat merkittävät liikevaihdon ollessa n. 22,1 miljardia euroa, työllisyys 87 400 henkilöä ja verojalanjälki noin 3 miljardia euroa (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta 2020:15). Tulevaisuuden mahdollisia investointeja ja niiden myötä muodostuvia työpaikkoja ei tule vaarantaa.

EU-tasolla on viimeistään nyt noussut huoli kasvavasta raaka-ainekilvasta. Euroopan komissiossa ollaan huolissaan siitä, että Kiinalla on lähes monopoli monien tärkeiden raaka-aineiden toimittajana. Komission puheenjohtaja on muistuttanut, että vihreä teknologia ja digitalisaatio ovat riippuvaisia muutamista harvinaisista raaka-aineista. Kiina toimittaa useista harvinaisista maametalleista jopa 98 prosenttia. Myös tämän vuoksi on erittäin tärkeää ymmärtää kaivosteollisuuden tarve Suomessa ja taata sen toimintaedellytykset.

Suomessa kaivosteollisuus on vastuullista ja useat Suomessa toimivat yhtiöt ovat sitoutuneet kestäväen kaivostoiminnan toimintaperiaatteisiin. Lisäksi kaivosalan omat CO₂-päästöt tuotettua tonnia kohti ovat laskeneet jyrkästi. Nyt päästöt ovat noin 0,4 milj. tonnia, mikä on 0,7 % Suomen kasvihuonepäästöistä. Kaivokset kehittävät toimintojensa sähköistämistä, mikä tarkoittaa päästöjen tippumista entisestään, kun polttoöljyn käyttöä voidaan vähentää. Suunnitelmat kaivosteollisuuden energiaverotuksen kiristämisestä eivät tue kaivosten aikomuksia sähköistää toimintojaan. Kaivosteollisuuden verotusta ollaan kiristämässä myös muilla tavoin, esimerkiksi asettamalla kaivosvero. Verotuksen mahdollinen kiristyminen useasta suunnasta heikentää kaivostoiminnan toimintaedellytyksiä Suomessa ja näin tapahtuessa lisää uusiutumattomien raaka-aineiden tuontia Suomeen.

Periaatepäätöksessä on tuotu esiin keinoja mahdollistaa kierrätysmateriaalien markkinoiden kasvu esimerkiksi kehittämällä nk. End of Waste - päätöksentekoa, missä jätteen luokiteltu materiaali lakkaa olemasta jäte. Kaivosteollisuus ry kannattaa tämän päätöksenteon eteenpäin viemistä. Kaivosteollisuudella olisi tarjota esimerkiksi paljon hyvälaatuista sivukiveä myös kaivosalueiden ulkopuolella hyödynnettäväksi.

Periaatepäätöksessä on lisäksi tuotu esiin ajatus luonnonvarojen käytön kansallisesta sopimuksesta, minkä mukaan esimerkiksi kunnat ja yritykset voivat tehdä vapaaehtoisia sitoumuksia luonnonvarojen käytön vähentämiseksi, uusiomateriaalien käytön lisäämiseksi sekä hiilineutraalin kiertotalousyhteiskunnan edistämiseksi. Kaivosteollisuus ry kannattaa vapaaehtoisia sitoumuksia ja tästä hyvänä esimerkkinä on Kestävän kaivostoiminnan verkoston luoma kaivosvastuujärjestelmä.

Kaivosteollisuus ry tunnistaa kiertotalouden välttämättömyyden ja kuten lausunnon alussa todettiin, kiertotalous on ollut osa Suomen kaivosteollisuuden arkipäivää jo usean vuoden ajan. Kaivosteollisuus ry muistuttaa siitä, että kaivosteollisuus on ratkaisevassa asemassa vähähiilisyyden toteuttamisessa. Suomessa voidaan jatkossa enenevissä määrin vastuullisesti ja vähäpäästöisesti tuottaa raaka-aineita energiamurroksen vaatimiin ratkaisuihin.

Kaivosteollisuus ry

Hanna Lampinen, ympäristöasiantuntija

Suomela Pekka
Kaivosteollisuus ry